

СЕКЦІЯ 8 СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Г. А. Валенса, асп. КНУТШ, Київ.

annavalensa@ukr.net

РОЛЬ ТІЛЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ.

Актуальність теми пов'язана з нагальною потребою соціальної філософії у сучасних експлікаціях поняття «людська природа», «природа людини», які є надзвичайно важливими у контексті гуманітарних наук сьогодення. Тілесність є одним із базових понять, що окреслюють сучасне розуміння людської природи. Разом з тим, постає проблема створення та застосування методології, адекватної вивченню такого складного явища, як тілесність людини в соціальному просторі.

Порівняльний аналіз великої кількості матеріалу з даної теми говорить про засадничу роль соматичного буття людини в соціально-філософських дослідженнях, просякнутих свідомими, а частіше неусвідомленими апеляціями до тілесних, організмичних та чуттєво-очевидних аналогій.

При вивченні поняття тілесності традиційно важливий феноменологічний метод. Саме у феноменологічній традиції обґрунтовується поняття тілесності, як один з базових екзистенціалів людського буття, поряд із інтенціональністю, темпоральністю та інтерсуб'єктивністю. Цей підхід дає можливість концептуалізації поняття тілесності, як свідомості, що існує власним тілом. Тут «живе тіло» - необхідний атрибут діючої свідомості, або навіть – «сама свідомість» суб'єкта соціальної діяльності. (Е.Гусерль, М.Мерло-Понті, Ж.-П.Сартр, А.Шюц)

Герменевтичний метод важливий при вивченні великої кількості джерел, які самі по собі вже містять численні інтерпретації, а також для глибокого розуміння засновків адекватних інтерпретацій поняття тілесності. Завданням у руслі герменевтики є пошук прийнятних критеріїв інтерпретації поняття «тілесність».

Підхід філософської антропології неминучий у розгляді проблеми тілесності через широке коло проблем, що їх всотує і віддзеркалює антропологічний напрямок у філософії та через сучасний бурхливий розвиток міждисциплінарних гуманітарних досліджень. Про це свідчать різні антропологічні концепції: біологічна, культурна, релігійна, педагогічна, соціологічна. Наприклад, вітчизняна дослідниця Л.Газнюк, зазначає наступне: «Одним із засобів нової артикуляції низки проблем філософської антропології є введення її проблемне поле персонального соматичного буття людини, яке практично не досліджене ні закордонною, ні вітчизняною філософією.» [Газнюк Л.М. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття. Монографія – К.:ПАРАПАН, 2008. – С.4]

Загальнонаукові методи, такі як теорія складних систем, що самоорганізуються, синергетика, теорія динамічного хаосу, виявляються корисними для демонстрації усієї відомої сьогодні науці складності проблеми тілесності, її міждисциплінарності та актуальності.

Нарешті, найпродуктивнішим для розгляду проблеми тілесності, на наш погляд, виявляється метод топології соціального простору. Започаткований П'єром Бурд'є, даний підхід містить необхідну, хоч, можливо і не достатню, теоретичну базу для ефективного розгляду теми тілесності у соціально-філософських дослідженнях. Це пов'язано, як із використанням самого поняття «тілесність» у соціальній топології Бурд'є, так і з розвиненою категоріальною базою соціальної топології, що дає можливість застосовувати поняття «соціальний простір», «фізичний простір», «габітус», «тілесна техніка», «тілесна практика» та ін.

Дослідивши значну кількість джерел, що стосуються зазначеної теми, можна зробити висновки про: по-перше - плюралістичність та суперечливість дискурсу тілесності, як в історії соціально-філософської думки, так і в сучасних філософських дослідженнях;

по-друге – проблемність чіткого визначення таких понять як «тіло», «тілесність», «тілесне як таке», «тілесне як прояв соціального», «соціальне, як прояв тілесного».

по-третє - відчувається недостатність класичної методології для адекватного вивчення цілісності людського буття у соціумі та усієї складності стосунків тілесного та соціального; відповідно стає актуальним застосування некласичних методів соціально-філософського дослідження, таких як феноменологія та соціальна топологія, які дають можливість експлікації поняття тілесності та соціальності у взаємовідповідних категоріях (соціальне поле, соціальний простір, агент та його положення у просторово-часовій єдності вказаного поля).

Основними проблемами дослідження поняття тілесності, як свідомості, що існує власним тілом, у соціальній філософії є наступні:

1. проблема так званої «десоматизації» суб'єкта у класичних соціально-філософських дослідженнях;
2. усвідомлення певними дослідниками важливості теми тілесності, але розгляд її як вторинної щодо соціальності структури; «соціальність передує тілесності»;
3. спроба сучасних дослідників міждисциплінарного ґатунку виводити соціальність з тілесності, розглядаючи останню, як біологічний конструкт, покладаючи «природне» в основу «соціального»; «тілесність передує соціальності»;
4. змішування усіх попередньо згадуваних підходів у різних пропорціях, тобто методологічний хаос та спроба висувати яскраві гадки замість обґрунтованих висновків.

Описані проблеми безперечно свідчать про важливість та актуальність визначення ролі тілесності в соціально філософському дослідженні.

Щодо перспектив розробки даної теми, важливим здається соціально-філософський розгляд гендерних аспектів тілесності. Це дозволить глибше зрозуміти підґрунтя соціального формування тілесного досвіду та усвідомити роль статі у тілесному конституюванні соціальних полів.